

Länsstyrelsen
Värmland

Bevarandeplan för Natura 2000-området

SE0610141 Kaplansholmen

Natura 2000

Natura 2000 är ett nätverk av utpekade områden med höga naturvärden inom EU. Målet med nätverket är att hejda utrotningen av vilda djur och växter och hindra att deras livsmiljöer förstörs. Nätverket är en av hörnstenarna i EU:s arbete med att bevara biologisk mångfald. Alla medlemsländer har ansvar att peka ut representativa områden för fåglar som är angivna i EUs fågeldirektiv (SPA) och för naturtyper och arter som är angivna i EU:s art- och habitatdirektiv (SCI/SAC). Genom utpekandet åtar sig länderna att långsiktigt bevara de utpekade naturvärdena i områdena. I fågeldirektivet och habitatdirektivet listas 170 naturtyper och sammanlagt cirka 900 växt- och djurarter som särskilt värdefulla. 90 av naturtyperna och drygt 100 av djur- och växtarterna i habitatdirektivets bilaga 1 och 2 finns i Sverige. Därtill häckar regelbundet cirka 60 av fågeldirektivets fåglar i vårt land.

Bevarandeplaner

För varje Natura 2000-område ska Länsstyrelsen ta fram en bevarandeplan. I några fall där Natura 2000-området också är naturreservat skrivs en kombinerad bevarandeplan och skötselplan. Bevarandeplanen ska innehålla en beskrivning av området med bevarandesyfte, bevarandemål och beskrivningar av de naturtyper och arter som ska bevaras. Bevarandemålen formuleras utifrån de förutsättningar som de utpekade arterna och naturtyperna behöver för att de ska ha gynnsamt bevarandetillstånd i området. Hot mot Natura 2000-områdets arter och naturtyper samt behov av bevarandeåtgärder, t.ex. skydd eller skötsel, ska också beskrivas. Informationen ska ligga till grund för förvaltning och tillståndsprövning enligt miljöbalken.

I bevarandeplanen redovisas gränser, naturtyper och arter enligt bästa tillgängliga kunskap. Uppgifterna skiljer sig i vissa fall från vad som är beslutat av regeringen och kommer av Länsstyrelsen i dessa fall att föreslås som ändringar till regeringen vid nästa revideringstillfälle. Förvaltning och tillståndsprövning ska utgå från den verkliga förekomsten av naturtyper och arter, varför det är nödvändigt att bevarandeplanen redovisar denna, även om uppgifterna inte har hunnit beslutas av regeringen.

Bevarandeplanen ska fastställas av Länsstyrelsen som är ytterst ansvarig för att målsättningen med området uppfylls. Bevarandeplanen ska revideras när ny kunskap tillkommer eller när förutsättningar för området ändras. Den ska tas fram och hållas aktuell i dialog med berörda intressenter och det är värdefullt om den som har ny information kontaktar Länsstyrelsen. Bevarandeplanen är i sig inte ett juridiskt bindande dokument varför formell reglering av skydd eller skötsel kan behövas t.ex. i form av beslut för naturreservat. Föreskrifter enligt eventuella skyddsbeslut gäller parallellt med den tillståndsplikt som råder vid åtgärder eller verksamheter inom ett Natura 2000-område.

Tillståndsplikt och samråd

För att inte skada naturvärden krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Tillstånd kan även krävas för åtgärder utanför Natura 2000-området om de kan påverka miljön i området. Detta regleras i miljöbalken (7 kap. 27-29§§). Inför en ansökan ska ett samråd hållas med Länsstyrelsen angående utformningen av tillståndsansökan och tillhörande miljökonsekvensbeskrivning. Eftersom det kan vara svårt att avgöra vilka åtgärder som kräver tillstånd rekommenderas en tidig kontakt med Länsstyrelsen. Vid skogsbruksåtgärder hålls initialt ett samråd med Skogsstyrelsen. Information om Natura 2000 finns också på Länsstyrelsens webbsida eller genom kontakt med Länsstyrelsens enhet för naturvård på telefonnummer 010-224 70 00.

Foto: Länsstyrelsen Värmland

Överst vänster: violettkantad guldvinge, Dan Mangsbo - överst mitten: silvertärnor (D.M.) - överst höger: långskägg (D.M.)

nedtill vänster: vattendrag (D.M.) - nedtill höger: skog, Anders Tedeholm ©

Länsstyrelsen Värmland
651 86 Karlstad
010-224 70 00

www.lansstyrelsen.se/varmland

Länsstyrelsen
Värmland

Bevarandeplan för Natura 2000-området SE0610141 Kaplansholmen

Kommun: Karlstad

Områdets totala areal: 168,5 ha

Bevarandeplanen uppdaterad av Länsstyrelsen: 2017-12-22

Bevarandeplanen fastställd av Länsstyrelsen: 2017-12-29

Markägareförhållanden:

Kommunalt.

Regeringsbeslut, historik:

SPA: Nej, pSCI: 1998-01-01, SCI: 2005-01-01, SAC: 2011-03-01, regeringsbeslut
M2010/4648/Nm

Naturtyper som ska bevaras i området:

Naturtyper enligt art- och habitatdirektivet:

91E0 - Svämlövskog

Bevarandesyfte

Det överordnade bevarandesyftet för Natura 2000-nätverket är att bidra till bevarandet av biologisk mångfald genom att bibehålla eller återskapa gynnsam bevarandestatus för de naturtyper och arter som omfattas av EUs fågeldirektiv eller art- och habitatdirektiv. För det enskilda Natura 2000-området är det överordnade syftet att bevara eller återställa ett gynnsamt tillstånd för de naturtyper eller arter som utgjort grund för utpekandet av området.

Prioriterade bevarandevärden: Det främsta bevarandesyftet med detta område är att bevara områdets svämlövskog (91E0).

Motivering: Skogsbeståndet i området har ursprungligen uppstått som en översvämningsskog och äger många av de typiska strukturer och arter som förknippas med naturtypen svämlövskog. Det finns alluviala avlagringar och en kontinuitet av lövträd med en varierad åldersstruktur och en hög andel död ved. Området ingår i ett aktivt delta och uppvisar en rad av ytformer och utvecklingsmönster som karaktäriserar deltabildande processer.

Prioriterade åtgärder: I huvudsak fri utveckling. Svämlövskog är beroende av återkommande översvämningar för att bibehålla den karakteristiska florán. Om översvämningar uteblir på grund av att Klarälven och Väneren regleras på ett sätt som inte efterliknar en naturlig flödes- och vattenståndsregim är det nödvändigt att manuellt röja växtlighet som inte ingår i svämlövs-skogens

naturliga vegetation, t.ex. gran. Dessutom bör främmande växtarter som t.ex. spirea röjas återkommande. Ringbarkning av gran och björk kan med fördel genomföras för att skapa en ökad andel stående död ved i området vilket bland annat gynnar insekts- och fågelfaunan.

Beskrivning av området

Kaplansholmen är beläget cirka 4 km öster om Karlstad centrum vid mynningen av Klarälvens östliga ådra i Vänern. Klarälvens delta är landets största aktiva delta utanför fjällkedjan och är därmed utpekade som riksintresse för naturvård. Vidare är Vänern med öar och strandområden utpekade som riksintresse för friluftsliv. Kaplansholmen är ett av få områden inom Klarälvsdeltat som fram till nutid har haft en relativt opåverkad utveckling.

Natura 2000-området omfattar fastlandsdelar, en holme (Kaplansholmen) samt vass- och vattenområden. Holmen uppvisar en rad av de ytformer som de deltabildande processerna skapat. Vegetationen består av fuktig tuväng med olika starrarter som längre upp på ön ersätts av videbuskage. På den högst belägna delen av ön växer lövskog som till största delen består av björk med inslag av andra trädslag t.ex. tall, asp och al. Även på fastlandsdelarna finns fuktiga tuvängar som längre upp ersätts av videbuskage. Längs Hedens och Örsholmens stränder finns levéområden där busk- och trädskiktet består av främst lövträd med inslag av enstaka barrträd.

Områdets skogsbestånd består av den enligt art- och habitatdirektivet utpekade naturtypen svämlövskog dvs. skogar som tidvis är översvämmade. Inom området påträffas en rad av för naturtypen viktiga strukturer, såsom alluviala avlagringar, en kontinuitet av lövträd med en varierad åldersstruktur och gamla träd, en hög andel död ved av olika trädslag och i olika nedbrytningsstadier samt typiska arter som rörsvepemossa, stjärtnes och mindre hackspett.

Området är sedan 1992 avsatt som naturreservat med syfte att i ett väsentligen oförändrat skick bevara en aktiv del av Klarälvens delta i Vänern med dess flora och fauna.

Vad kan påverka negativt

Se naturtypsbeskrivningen.

Bevarandeåtgärder

Följande bestämmelser och åtgärder bidrar på olika sätt till att utpekade naturtyper och/eller arter uppnår och bibehåller gynnsamt bevarandetillstånd i Natura 2000-området.

Gällande regelverk 2017:

- Svenska Natura 2000-områden utgör riksintressen enligt 4 kap. 8 § miljöbalken.
- Enligt första stycket i 7 kap 28 a § miljöbalken krävs tillstånd för att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Tillstånd enligt första stycket krävs inte för verksamheter och åtgärder som direkt hänger samman med eller är nödvändiga för skötseln och förvaltningen av det berörda området. Innan en tillståndsansökan lämnas in ska samråd hållas med Länsstyrelsen m.fl. (enligt 6 kap. 4 § miljöbalken).
- Med stöd av 26 kap. 9 § miljöbalken får tillsynsmyndigheten i det enskilda fallet besluta om de förelägganden och förbud som behövs för att miljöbalken samt föreskrifter, domar och andra beslut som har meddelats med stöd av miljöbalken ska följas.
- Kaplansholmen ligger inom Klarälvsdeltat som klassats som riksintresse för naturvård (3 kap. 6 § miljöbalken). Riksintresset omfattar nästan hela Natura 2000-området.
- Del av Natura 2000-området omfattas av riksintresse för friluftsliv enligt 3 kap. 6 § miljöbalken (Vänern - Norra skärgården).
- Hela Natura 2000-området omfattas av riksintresse för rörligt friluftsliv enligt 4 kap. 2 §

miljöbalken (Vänern).

- Beslutade föreskrifter och skötselplan för Naturreservatet Kaplansholmen. Hela Natura 2000-området omfattas av skydd som naturreservat.
- Förbud enligt 11 kap. 14 § 1 st. miljöbalken mot markavvattning gäller i Karlstads kommun utom Älvsbacka och Nyeds distrikt (Förordning 1998:1388 om vattenverksamhet m.m.).
- Strandskyddet omfattar land- och vattenområden inom 100 meter från strandlinjen vid normalt medelvattenstånd enligt 7 kap. 14 § miljöbalken.
- Myndigheter och kommuner ska enligt 5 kap. 3 § miljöbalken ansvara för att miljö kvalitetsnormer för vatten följs.
- Vattenmyndighetens åtgärdsprogram för Västerhavets vattendistrikt (enligt Förordning 2004:660 om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön).

Skydd och skötsel:

Området är skyddat som naturreservat sedan 1992. Ett nytt beslut och skötselplan har därefter fattats år 2007. Enligt naturreservatets skötselplan lämnas skogen till fri utveckling med undantag för ringbarkning av gran och björk samt nödvändig underhållsröjning längs med den kraftledning som löper genom reservatets västra del. Dessutom ska borttagning av oönskad vegetation (trädgårdsspirea samt eventuellt lupiner och jättebalsamin) utföras återkommande enligt skötselplanen. Syftet med borttagningen är att minska etablerade bestånd och förhindra ytterligare spridning av främmande växtarter inom området. Gällande föreskrifter och skötselplan till Kaplansholmens naturreservat bedöms i stort som tillräckliga bevarandeåtgärder för skogsbeståndet, men bör vid behov kompletteras med röjning av invandrande gran. För att kunna uppnå gynnsamt bevarandetillstånd för naturtypen svämlövskogar krävs även förändringar av Klarälvens och Vänerns reglering så att de blir mer naturliga.

Se även bevarandeåtgärder på naturtypsnivå.

Uppföljning av naturtyper och arter

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs. Uppföljningen ska ske enligt de manualer för skyddade områden som har tagits fram av Naturvårdsverket. Mätbara mål, så kallade målbildindikatorer, ska registreras i databasen SkötselDOS. Dessa målbildindikatorer följs sedan upp. Målsättningen är att kunna se om de bevarandemål som satts upp i bevarandeplaner och skötselplaner uppfylls, att skötseln fungerar och att Natura 2000 - naturtyperna och arterna har gynnsamt tillstånd.

Naturtyper enligt art- och habitatdirektivet:

91E0 - Svämlövskog

Areal: 29,77 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Svämlövskogar ligger i anslutning till sjöar eller vattendrag och växer på jordar som är väldränerade vid lågvatten. Skogarna översvämmas vid högvatten, varvid en kontinuerlig pålagring av finkorniga sediment äger rum. Detta medför att jordarna är näringsrika samt att näring hela tiden tillförs. Ask, gråal och klibbal är de vanligaste trädslagen. Fältskiktet karakteriseras ofta av högorter och starrarter medan buskskiktet kan vara rikligt och utgöras av t.ex. viden, hägg och skogsvinbär. Svämlövskogar förekommer i hela landet nedanför trädgränsen. Arealerna är ofta små men om naturtypen lämnas orörd utvecklas ofta höga naturvärden. Naturtypen bedöms inte ha gynnsam bevarandestatus på biogeografisk nivå.

Inom Natura 2000-området Kaplansholmen finns knappt 30 ha svämlövskog. Naturtypen förekommer både på holmen och på fastlandsdelar av Natura 2000-området. Trädskiktet på Kaplansholmen har en varierad åldersstruktur där merparten av träden är mellan 50-70 år. Liggande och stående död ved i olika dimensioner och nedbrytningsstadier finns inom naturtypen. Den för naturtypen typiska arten mindre hackspett har observerats inom Natura 2000-området vid flera tillfällen under de senaste åren.

Svämlövskogarna är starkt beroende av återkommande översvämningar för att bibehålla artsammansättningen och bidra till skapande av död ved. Hydrologin bör vara ostörd från reglering eller så bör regleringen ske på ett sätt som skapar naturliga variationer, inklusive vårflood och låga vattennivåer sommartid. Det ska finnas en kontinuitet av lövträd, med en varierad åldersstruktur och gamla träd. Naturvärdena utvecklas huvudsakligen genom intern dynamik, genom störningar som stormfällningar och insektsangrepp. Olika strukturer som död ved, gamla och grova träd samt hålträd ska finnas i stor mängd och utgöra substrat för typiska arter. Naturtypens typiska arter ska inte minska inom området eller på biogeografisk nivå eftersom de indikerar naturtypens kvalitet och ekologiska funktioner. Främmande arter ska inte inverka negativt på artsammansättningen eller variationen inom området genom ändrade konkurrensförhållanden.

Bevarandemål

Arealen Svämlövskog (91E0) ska vara minst 29,77 ha. Svämlövskogen ska utgöras av olikåldrig skog som domineras av lövträd, främst björk. Naturliga processer som åldrande och avdöende leder till att rikligt med död ved finns i olika grovlekar och nedbrytningsstadier. Vattenståndet ska variera naturligt eller vid regleringen efterlikna den naturliga flödesregimen så att översvämningar påverkar skogens dynamik och struktur. Förekomsten av typiska arter av fåglar, mossor och kärlväxter ska som minst vara enstaka, tämligen allmän respektive tämligen allmän.

Negativ påverkan

Faktorer som utgör eller kan utgöra hot mot naturtypen:

- Exploatering i eller i anslutning till området. Förutom den direkta skadan kan hydrologin påverkas negativt.
- Avverkning, röjning, gallring, städning utgör hot genom att lämpliga strukturer förstörs eller borttages. Även åtgärder i intilliggande områden kan vara skadliga genom att de påverkar lokalklimatet i beståndet av intresse. Undantag kan finnas där åtgärden syftar till att utveckla

något annat naturvärde.

- Produktionshöjande åtgärder i skogsbruket, exempelvis gödsling, markberedning, plantering och användandet av främmande trädslag.
- Invasion av gran och främmande träd- och växtslag.
- Inplantering av främmande arter som kan leda till ändrade konkurrensförhållanden och utarmning av den typiska floran.
- Markskador och dikning. Förutom den mekaniska skadan kan hydrologin påverkas och naturmiljön förändras. Detta gäller större markskador, medan tramp sällan är negativt.
- Fragmentering av naturtypens bestånd som leder till att olika organismers populationer isoleras.
- Luftföroreningar, inklusive nedfall av kväve kan leda till förändrad artsammansättning.
- Brist på dynamik gällande bl.a. klimat- och väderfenomen och utbrott av vissa skadeorganismer. Bristen på översvämningar är särskilt allvarlig då naturtypen förutsätter det och kommer att övergå till annan skog om svämpåverkan upphör.
- Förändrad vattenkemi i Klarälven eller Vänern.
- Älg och annat vilt (t.ex. bäver) kan förhindra förnygring av lövträden.
- Nya sjukdomar och skadeorganismer som redan är införda eller har potential att bli ett problem om de införs.

Bevarandeåtgärder

Svämlövskog utvecklas och underhålls genom naturliga störningar och är beroende av återkommande översvämningar. Det är angeläget att Klarälvens och Vänerns reglering utformas på ett sätt som efterliknar ett naturligt system så att området översvämmas och den typiska vegetationen bibehålls. Åtgärder för att reducera gran och säkerställa förnygring av löv ska genomföras vid behov i enlighet med beslut och skötselplan för naturreservatet.

Se även bevarandeåtgärder på områdessnivå.

Bevarandetillstånd

Bevarandetillståndet är icke gynnsamt p.g.a. otillräckliga vattenståndsfluktuationer, vilket beror dels på att Klarälven är kraftigt reglerad, dels att Vänerns normalvattenstånd har sänkts nyligen för att kunna ta emot stora vattenflöden utan att det blir översvämningar runt om sjön.

Dokumentation

- Artdatabanken. 2014. Arter & naturtyper i habitatdirektivet - bevarandestatus i Sverige 2013.
- Artportalen. ArtDatabanken SLU. Uttag 2017-09.
- Länsstyrelsen i Värmlands län. 1992. Beslut om bildande av Naturreservatet Kaplansholmen. Beslut 1992-08-18, dnr 231-1587-91
- Länsstyrelsen i Värmlands län. Basinventering 2005-2009 inklusive kompletterande inventeringar, bedömningar och kvalitetssäkring av Natura 2000-områden. Opublicerat.
- Länsstyrelsen Värmland. 2006. Bevarandeplan för Natura 2000-området Kaplansholmen. Fastställd 2006-03-15.
- Länsstyrelsen Värmland. 2007. Reviderat beslut och skötselplan för Naturreservatet Kaplansholmen. Beslut 2007-11-12, dnr 511-13712-2005.
- Naturvårdsverket. 2012. Art- och naturtypsvisa vägledning. 91E0 Svämlövskog. www.naturvardsverket.se/Stod-i-miljoarbetet/Vagledning/Skyddade-omraden/Natura-2000/

Bilagor

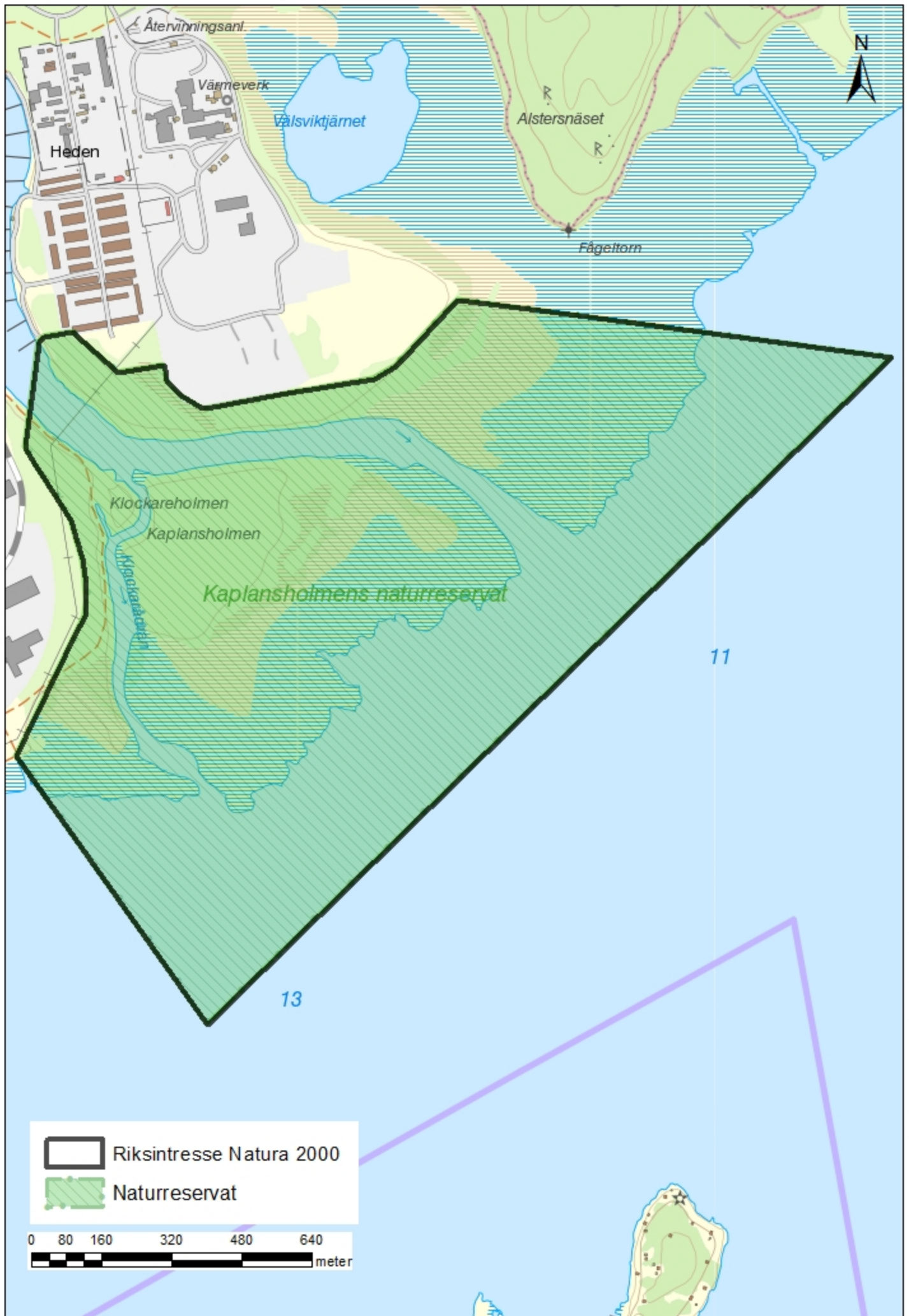
1. Översiktskarta
2. Karta över Natura 2000-områdets utbredning
3. Naturtypskarta

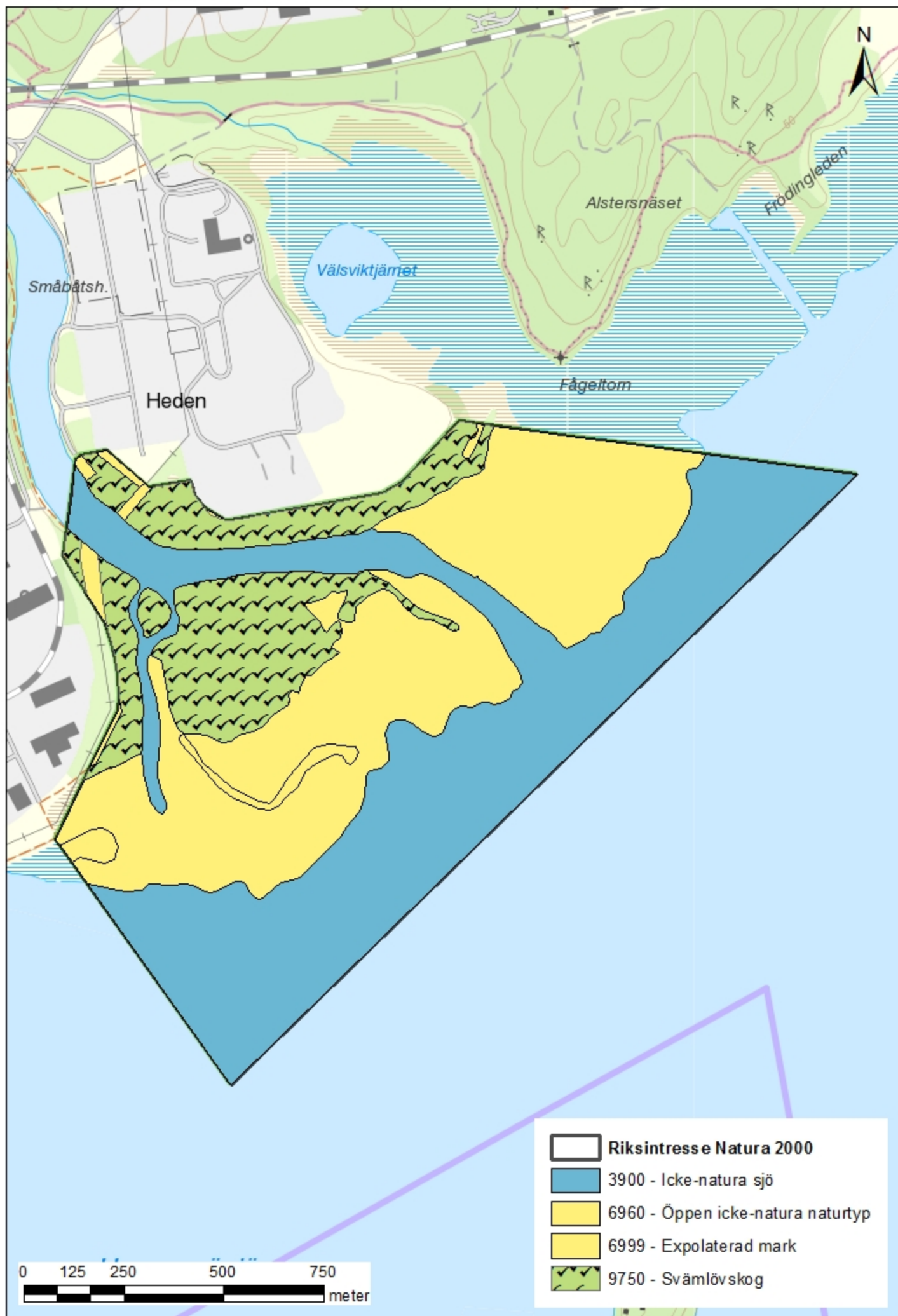
Bilaga 1. Översiktskarta med markering för Natura 2000-området Kaplansholmen

Bilaga 2. Karta med Natura 2000-områdets avgränsning

Bilaga 3. Naturtypskarta för Natura 2000 - området Kaplansholmen

Länsstyrelsen
Värmland

Länsstyrelsen Värmland, 651 86 Karlstad, 010-224 70 00
www.lansstyrelsen.se/varmland